

Mekanismer som påvirker kvinner til å bli i voldelige parforhold

Hvilke mekanismer påvirker at noen kvinner blir i forhold hvor de utsettes for vold av partneren?

Kandidatnummer: 6035

Diakonhjemmet Høgskole

Bacheloroppgave

Bachelor i sosialt arbeid

Kull: DSU 10

Antall ord: 8247

Dato: 05.05.14

Innhold

1 Innledning.....	2
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	3
1.2 Problemstilling	3
1.3 Førforståelse.....	4
1.4 Avgrensing	5
1.5 Oppgavens oppbygging.....	5
1.6 Begrepsavklaringer	6
2 Metode.....	7
2.1 Litteraturstudium.....	7
2.2 Presentasjon av faglitteraturen	7
2.3 Litteratursøk	8
3 Teori	10
3.1 Definisjon av vold.....	10
3.2 Psykologiske virkninger av vold.....	11
3.3 Sentrale begrep.....	13
3.4 Viktige prinsipper i sosialt arbeid	15
4 Drøfting	18
4.1 Normalisering.....	18
4.2 Kjærlighet.....	19
4.3 Skyld og skam.....	21
4.4 Attribusjon	22
4.5 Tabu.....	23
5 Avslutning	25
Litteraturliste	27

1 Innledning

Vold i nære relasjoner, og konsekvensene av dette, er et alvorlig folkehelseproblem (Meld. St. 15 (2012-2013)). Det er påvist en klar sammenheng mellom både fysiske og psykiske skader som følge av vold og senere sviktende helse. I en analyse av de samfunnsøkonomiske følgene av vold i nære relasjoner er det beregnet at dette koster det norske samfunnet mellom 4,5 og 6 milliarder kroner¹ hvert år. Disse kostnadene fordeler seg på behov for psykisk og fysisk helsehjelp, barneverntiltak, krisesenterhjelp, hjelpetiltak i skolen, og behov for større ressurser i politiet (ibid). Dette sier mye om omfanget av problemet og hvor sterkt det påvirker både psykisk og fysisk helse og sosiale forhold.

I år har det kommet en ny handlingsplan fra departementet om vold i nære relasjoner kalt *Et liv uten vold* (2014-2017). Samtidig har Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress publisert den første store undersøkelsen om vold mot barn og voksne i nære relasjoner; *Vold og voldtekt i Norge* (2014). I handlingsplanen foreslår departementet en rekke tiltak. Disse handler hovedsakelig om forbedret beskyttelse til de voldsutsatte, bedre rutiner for å avdekke vold, samt mer forskning for å få en bedre oversikt over omfanget. Fokuset er i større grad enn tidligere rettet mot forebyggende samfunnsrettede tiltak, dette i tillegg til tiltak rettet mot menn som utøver vold, og deres voldsutsatte familier.

Hver fjerde kvinne i Norge i alderen 20-54 år har i følge undersøkelsen *Vold og voldtekt i Norge* opplevd vold eller trusler om vold i sitt parforhold (nkvts 2014). Mange kvinner er i tvil om det egentlig er vold de blir eksponert for (Aschjem, Sanna og Steinsvåg 2011:34). De er ofte usikre på skyldspørsmålet. Mange opplever ikke at de blir utsatt for vold fordi den ikke er fysisk. Det å ta til seg og akseptere at krenkelser som direkte trusler, indirekte trusler og ydmykende atferd er vold er problematisk (ibid). I min praksis i voldsteamet i en barneverntjeneste møtte jeg flere par, hvor jeg opplevde at verken mannen eller kvinnen opplevde seg som henholdsvis voldsutøver eller voldsutsatt. Dermed oppsøkte de heller ikke hjelpeapparatet. De var kalt inn til barnevernet etter en bekymringsmelding vedrørende deres felles barn som handlet om at far utøvde vold mot barnet.

¹ Vista analyse, 2012

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Etter å ha vært i praksis i voldsteamet i en barneverntjeneste ble jeg interessert i å finne ut mer om hvordan kvinner som lever med vold i familien har det. Denne interessen oppstod i forbindelse med de undersøkelsene vi gjorde som følge av bekymringsmeldinger. Vårt fokus var å igangsette tiltak til det beste for barnet. Det mest sentrale var å stoppe den påviste volden, og i de fleste tilfeller ble far, som voldsutøver, henvist til Alternativ til vold (ATV). Det slo meg at vi ivaretok barnet og voldsutøveren med våre tiltak, men selv om vi åpnet for støtte og eventuell hjelp også til kvinnen, så takket hun ofte nei til dette. Familien så ut til å gjenoppta sine vanlige rutiner i påvente av de nevnte tiltakene. Ofte dro de tilbake på jobb og skole og fortsatte sitt vanlige liv. Mitt inntrykk var at kvinnene ikke var "helt til stede" i situasjonen. Hvordan hadde kvinnen det egentlig? Hva ville skje når de kom hjem?

Hjemmet skal fungere som en trygg base, men vold gjør hjemmet til et risikabelt sted å være (Meld. St. 15 (2012-2013)). Personer en vanligvis finner støtte og kjærlighet hos blir en trussel (ibid). For meg var det vanskelig å forstå at mange av disse kvinnene ikke var mottakelige for støtte, og at de ikke så ut til å erkjenne sin egen situasjon.

Vold i nære relasjoner får ikke bare helsemessige følger, de sosiale følgene er også store (Meld. St. 15 (2012-2013)). Vold er også et brudd på menneskerettighetene og norsk lov. Det er utfordrende å forebygge og stoppe volden som foregår i nære relasjoner fordi det er vanskelig å anmelde noen i den nærmeste familie, noe som gjør at den voldsutsatte ofte velger å skjule den (ibid).

1.2 Problemstilling

For å belyse problemstillingen på en god måte har jeg kommet frem til følgende spørsmål. Hva er vold? Hva er konsekvensen av volden? Hvordan påvirker volden kvinnen? Hvordan kan vi forklare at de blir i forholdet?

Min problemstilling har som utgangspunkt at alle mennesker er like mye verdt og at deres verdi ikke kan krenkes (FO 2010:2.2). Det er samfunnets ansvar å motarbeide bruk av tvang og vold, og tilrettelegge for hvert enkelts liv og helse. Sosionomer skal forsvare både den fysiske og psykiske integriteten hos menneskene (ibid).

I følge et historisk viktig prinsipp innen sosialt arbeid om *personen i situasjonen*, skal vi som sosialarbeidere ha fokus både på individ og samfunn for å forstå ett problem (Levin 2004). Med dette forstår jeg at vi må se alle forhold som påvirker, både strukturelle og individuelle. Å *starte der klienten er*, et annet viktig prinsipp, sier at sosialarbeidere verken behøver mene det samme eller være enige i hvordan klienten håndterer situasjonen (Levin 2004). Det viktige er at vi gjør det vi kan for å sette oss inn i klientens situasjon, slik at hun føler seg forstått. Begrepet innebærer å bestrebe seg på å forstå den andre og dennes problemer, hvem som er del av problemet og hvordan personen selv ønsker å løse det. Sosialarbeidere betegner dette ofte som å *ta klienten på alvor* eller å *komme i posisjon* (ibid).

Med dette som utgangspunkt ønsker jeg å tilegne meg mer kunnskap om partnervold. Kunnskapen ønsker jeg å bruke for å finne ut hvordan kvinner som lever i voldsutsatte parforhold forstår sin egen situasjon, og hvorfor noen av dem blir i forholdet.

Min problemstilling er: ***Hvilke mekanismer påvirker at noen kvinner blir i forhold hvor de utsettes for vold av partneren?***

1.3 Førforståelse

Min førforståelse tar utgangspunkt i min praksis i barneverntjenesten, hvor jeg opplevde at noen kvinner ikke var åpne for hjelp eller støtte, på tross av at de tydelig var utsatt for vold fra partneren. Som fagpersoner skal vi reflektere over våre egne fordommer, og samtidig skal vi være ydmyke og respektere det enkelte individs rett til selv å velge. I møte med disse kvinnene forstod jeg likevel at de trolig ikke hadde det bra. Jeg ante konturene av et sosialt problem som følge av volden, og ble svært nysgjerrig på hva som kunne ligge bak. At de ikke ville ta i mot hjelp, og til og med formidlet at det gikk bra, forundret meg. Jeg forstod at kvinnene kunne være redde, og at det kunne være vanskelig å snakke om volden, men hadde likevel problemer med å forstå hvordan de tilsynelatende aksepterte situasjonen.

Det er viktig å forstå at kvinner som lever med vold i parforhold ikke er en homogen gruppe, og at alle individer er enestående og forskjellige (referert fra Kokkin 2005:181). I følge Macarov er det å tro at en kan trenge inn i et annet individ, og på den måten ta del i personens særtrekk, det samme som å fornekte det enestående individet, et av sosialt arbeids

grunnleggende prinsipper (referert fra Kokkin 2005:181).

1.4 Avgrensing

I min undersøkelse av problemstillingen har jeg valgt å fokusere på kvinner som lever i et forhold med en mann som utsetter henne for vold, med eller uten barn. Vold i nære relasjoner omfatter også øvrig nær familie, forhold hvor kvinnen utsetter mannen for vold, og vold mot partner i lesbiske og homoseksuelle forhold. Jeg går ikke inn på volden i slike nære relasjoner. Jeg har tatt som forutsetning at partnervold forekommer i alle kulturelle lag og uavhengig av etnisk opprinnelse, men har valgt ikke å fokusere på eventuelle forskjeller som påvirkes av slike forhold. Jeg har heller ikke gått inn på eventuelle forskjeller på de kvinnene som har vært i kontakt med hjelpeapparatet og gått tilbake til forholdet, og de som ikke har hatt slik kontakt.

I arbeidet med faglitteraturen fremkommer flere mekanismer som kan påvirke at kvinnene blir i det voldsutsatte forholdet. Angst og frykt, makt og avmakt, stigmatisering og håp er alle slike mekanismer, og det kan finnes flere. Jeg har valgt ikke å gå nærmere inn på disse. Ut fra oppgavens omfang har jeg begrenset min drøfting til følgende mekanismer: normalisering, kjærlighet, skyld og skam, attribusjon og tabu. Disse ble valgt fordi jeg ikke hadde forventet at de skulle ha en slik påvirkning på kvinnene. Etter litteraturgjennomgangen viser det seg at disse kan ha påvirkning på at kvinnene blir i forholdet.

1.5 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt i fem kapitler. I første kapittel innleder jeg og redegjør for oppgavens tema og problemstilling, med førforståelse og avgrensinger. Både i innledningen og i forordet til problemstillingen mener jeg å ha gjort rede for temaets sosialfaglige relevans. Kapittel to tar for seg valg av metode med presentasjon av faglitteratur, beskrivelse av litteratursøk, samt kilde- og metodekritikk. I tredje kapittel redegjøres for teorier og begreper som er sentrale for oppgaven. Drøftingen kommer i kapittel fire, der diskuteres noen av de mest sentrale mekanismene som påvirker at kvinner blir i det voldsutsatte forholdet. Kapittel fem er avslutningen på oppgaven der jeg oppsummerer, og presenterer de funnene jeg har gjort for

komme nærmere et svar på problemstillingen: *Hvilke mekanismer påvirker at noen kvinner blir i forhold hvor de utsettes for vold av partneren?*

1.6 Begrepsavklaringer

I denne oppgaven definerer jeg *mekanisme* som de forholdene som påvirker hvorfor noen kvinner blir i det voldsutsatte forholdet. *Partnervold* er benyttet i oppgaven, og har i denne sammenhengen betydningen den volden den mannlige partneren utøver mot kvinnen.

2 Metode

2.1 Litteraturstudium

Denne oppgaven bygger på et litteraturstudium. Denne metoden innebærer at man tar rede på hvilken kunnskap som allerede finnes innen et spesielt område (Jacobsen 2010:54). Meningen med å benytte en slik metode er å finne ut hvor langt forskningen har kommet på området, ved blant annet å finne ut i hvilken grad den nyeste forskningen er tatt til følge i praksis. Ved å vurdere eksisterende materiale inklusive data og teorier er målet å forsøke å presisere det vi vet (ibid). Hvordan vi finner frem til ny relevant kunnskap, eller kontrollere kunnskap vi allerede besitter, avhenger av hvilken metode vi velger (Dalland 2007:83). Valget bestemmes ut fra hvordan vi tror vi best kan finne gode data, og på en interessant måte få belyst problemstillingen (ibid). En litteraturstudie er en kvalitativ metode som søker å definere hvordan noe oppleves og tankene om dette (Dalland 2007:84). Til forskjell fra en kvantitativ metode kan dette ikke måles eller uttrykkes i tall (ibid).

Jeg mener litteraturstudie best kan gi meg den kunnskapen jeg trenger for å diskutere problemstillingen hvor jeg undersøker hvilke mekanismer som påvirker at kvinner blir i forhold hvor de utsettes for vold fra partneren.

En svakhet ved litteraturmetoden er at teksten kan være skrevet med et annet formål enn mitt. Jeg har tolket litteraturen, og det kan være at jeg har tillagt teksten en annen betydning enn det som er forfatterens. Jeg har derfor forsøkt å kontrollere mine funn mot annen relevant faglitteratur, eller andre pålitelige kilder, der dette har vært mulig. Jeg har valgt bøker som er skrevet av anerkjente fagpersoner på fagområdene (Jacobsen 2010)

2.2 Presentasjon av faglitteraturen

I arbeidet med oppgaven har jeg i hovedsak fokusert på temaet vold i nære relasjoner, herunder partnervold, samt sentral teori innen sosialt arbeid. For å fremskaffe nødvendig teori om vold har bøkene *Meningen med volden* av Per Isdal (2000), *Menns vold mot kvinner* av Marius Råkil (2002), og *Barn som lever med vold i familien* av Unni Heltne og Per Steinsvåg (2011), vært sentrale. I tillegg har jeg benyttet *Kvinnens erfaring med partnervold – en kvalitativ studie*, av Hansen, Skjerve og Thorsnes (2009). Denne tar direkte for seg kvinner

som lever, eller har levd, i voldsutsatte forhold, og deres historier har vært interessante i forhold til problemstillingen.

For å sikre et sosialfaglig perspektiv og for å redegjøre for teori om sosialfaglig arbeid har jeg i hovedsak benyttet pensumbøkene fra første skoleår; Judy Kokkin, *Profesjonelt sosialt arbeid* (2005) og Irene Levin, *Sosialt arbeid* (2004)

Jeg har også benyttet flere offentlige publikasjoner;

Justis- og beredskapsdepartementet, *Det handler om å leve*, Meld. St. 15 2012-2013, Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner.

Justis- og beredskapsdepartementet, *Et liv uten vold*, Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Rapport 1 / 2014, *Vold og voldtekt i Norge*, En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv.

2.3 Litteratursøk

For å skaffe meg informasjon om temaet vold i nære relasjoner kontaktet jeg voldsteamet i barneverntjenesten, der jeg hadde vært i praksis. Jeg fikk her tilgang til faglitteratur. I denne litteraturen er fokuset riktignok barn, men den omhandler også teori om vold generelt, og vold mot kvinner. De gjorde meg oppmerksom på den nye rapporten fra 2014 om *Vold og voldtekt i Norge* fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, samt om en artikkel i tidsskriftet Fokus på familien om kvinners erfaring med partnervold som beskrevet i forrige kapittel. Jeg gjorde også søk i kunnskapsdatabasene BIBSYS og Idunn. Søkeordene som ble benyttet var *vold i nære relasjoner, vold, kvinner og partnervold*.

Kildekritikk

Som det fremgår av presentasjon av litteraturen er noen av bøkene skrevet for 10-15 år

tilbake. Dette kan være en svakhet, da innholdet kan være noe utdatert. Det viser seg imidlertid at denne litteraturen fortsatt anses som aktuell. Dette kan sees ved at flere av de nyere bøkene refererer til denne litteraturen i mange sentrale spørsmål knyttet til min problemstilling.

Bøkene som er benyttet er enten skrevet av anerkjente autoriteter på sine områder, eller er del av pensum. Generelt anser jeg mine kilder for å være sannferdige, gyldige og faglig relevante (Dalland 2007:66).

3 Teori

3.1 Definisjon av vold

Vold og definisjonen av området varierer og kan ofte være svært forskjellig (Øverlien 2012:21). Det er flere årsaker til dette. Definisjonen synes å være avhengig av den vitenskapelige bakgrunnen til den som har analysert området, samt dennes forståelse og perspektiv. Andre områder som kan ha innflytelse er kultur, normer og personlige forhold. Definisjonen av vold vil også variere avhengig av tidsepoke. Handlinger og atferd vi i 2014 betrakter som vold ble definert ulikt for to tiår siden (ibid). Den store variasjonen i hvordan vi definerer vold skaper usikkerhet. Dette kan gi uheldig påvirkning både i praktisk hjelpearbeid, ved forskning, og ikke minst for dem som utsettes for volden (ibid).

En definisjon av vold som alle kan være enig i, er umulig å finne (Pape & Stefansen [2004], Hearn, [1998] referert fra Heltne og Steinsvåg 2011:19). Begrepet blir varierende og derfor utfordrende å benytte både i behandlingsperspektiv og for å forstå i et vitenskapelig perspektiv (ibid). Uansett valg av definisjon innebærer det flere dilemmaer. Ved å definere vold kun som fysiske overgrep vil mange former for vold utelates (Bjørkly referert fra Heltne og Steinsvåg 2011:19). Psykisk vold som trakassering, ærekrenkelse og trusler vil falle utenfor, og virkningen av denne maktutøvelsen vil ikke kunne fanges opp. Hvis vi definerer vold som en bredere definisjon, kan denne bli absurd i forhold til de tilfellene vi vil fremstille (ibid).

En måte å finne frem til en definisjon av vold på, er å se på hvilken virkning negative handlinger og atferd har på den som blir utsatt for belastende påvirkning. Per Isdal (2000) har laget en definisjon hvor alle gjerninger utøvd mot et annet menneske, som gjør at dette handler mot sin egen overbevisning, eller blir tvunget til å slutte med noe det vil, er å betrakte som vold (Heltne og Steinsvåg 2011:19). Det samme gjelder når en annen krenkes, skremmes eller utsettes for smerte eller fysisk skade. Definisjonen fokuserer mer på den funksjonen volden får, enn på selve handlingen, og klassifiserer volden som enten fysisk, psykisk, seksualisert eller materiell. Han innfører også begrepet latent vold, som beskriver den psykiske volden man lever i ved frykt for gjentatte voldshandlinger. Noe man ofte ser i voldsutsatte familier (ibid). Isdals definisjon er mye brukt, både i Norge og internasjonalt, og legges også til grunn i norske myndigheters arbeid med begrenning av vold i nære relasjoner

(Meld.St.15(2012-2013)). Vold i nære relasjoner er et betydelig samfunnsproblem, og er brudd på norsk lov og menneskerettighetene. Problemene er av både helsemessig og samfunnsøkonomisk karakter (ibid). I desember 2005 ble Straffeloven av 1902 § 219 vedtatt endret med en egen bestemmelse om mishandling i familieforhold, ved lov 21. desember 2005 nr. 131. Endringen ble gitt lovgivende kraft per 1. januar 2006, og for å gjøres gjeldende for alle grupper ble denne bestemmelsen gjort kjønnsnøytral. Videre er det vedtatt ny straffelov av 2005, som skal erstatte Straffeloven av 1902. Når denne trer i kraft vil det innebære en betydelig skjerpelse av strafferammene (ibid).

Verdens helseorganisasjon (WHO) har også valgt en definisjon av vold som i stor grad vektlegger den negative virkningen av handlingen for den som rammes. Deres definisjon er:

The intentional use of physical force or power, threatened or actual, against oneself, another person, or against a group or community, that either results in or has a high likelihood of resulting in injury, death, phsycological harm, maldevelopment or depreviation (WHO referert fra nkvtS 2014).

Definisjonen inkluderer voldshandlinger som bruk av makt, tvang eller trusler med fokus på de negative effektene handlingene har for den enkelte. Dette ved psykologisk skade, undertrykking eller skjevutvikling. Alle typer psykologiske, fysiske og seksuelle typer av mishandling, herunder selvskadning og selvmord, er i følge WHO inkludert i voldsbegrepet. Det er min forståelse at WHO sin definisjon i stor grad sammenfaller med definisjonen til Isdal (2000).

3.2 Psykologiske virkninger av vold

Det å ha vært utsatt for vold kan gi flere alvorlige konsekvenser, og det er traumatisk å bli utsatt for det (Herman [1992] referert fra Askeland, Strand og Sætre 2002:68). Mange av de fysiske skadene forsvinner etter en stund (ibid). De psykologiske konsekvensene er av mange beskrevet som sammensatte, og de viktigste kan deles inn i tre typer: Unngåelsesatferd, gjenopplevelse av traumet og hyperaktivering (ibid).

Alsaker (2007) beskriver at når disse tre typene av psykologiske konsekvenser preger ens

hverdag, også lenge etter at volden har opphørt, at det kan betegnes som PTSD. Dette står for posttraumatisk stressyndrom, og er den lidelsen som i forbindelse med vold i nære relasjoner er best dokumentert. Det er psykisk vold som er den viktigste årsaken til PTSD hos kvinner som har vært utsatt for partnervold (ibid).

Unngåelsesatferd

Kvinner som har vært utsatt for vold har gitt eksempler på varierte metoder de har tatt i bruk for å hindre på nytt å bli utsatt for vold. Det samme gjelder for det å bli minnet på voldsepisodene (Herman [1992] referert fra Askeland, Strand og Sætre 2002:69). Noen velger å trekke seg tilbake og blir mindre sosiale. Andre undertrykker hendelsene og får dem til å fremstå som en bagatell. Begge deler kan være hensiktsmessig på kort sikt. I det lange løp medvirker dette til at hun forblir i forholdet (ibid).

Gjenopplevelse av traumet

Selv om volden tilsynelatende har opphørt opplever mange kvinner at de vanskelige opplevelsene fremdeles er til stede (Herman [1992] referert fra Askeland, Strand og Sætre:2002:68). Spontane gjentagende minnebilder og mareritt er ofte konsekvensen. Ofte opptrer dette når hun minnes på hendelsen gjennom lyder, lukter eller andre ting. Slike minnebilder og mareritt oppleves mange ganger som stille bruddstykker av selve opplevelsen (ibid).

Hyperaktivering

Mange kvinner som utsettes for vold forteller om store problemer med å konsentrere seg (Herman [1992] referert fra Askeland, Strand og Sætre 2002:68). Flere strever med hukommelse og oppmerksomhet. De strever med søvnproblemer, de er anspente og klarer ikke å slappe av. Noen opplever at de er i konstant fare og rykker til av skarpe stemmer og lyder. Kvinnene forteller at de har problemer med å utføre arbeidsoppgaver på arbeidsplassen fordi tankene rundt voldshendelsene, barna og eventuelle alternativer hele tiden tumler rundt. Flere kvinner forteller at de trenger å roe seg ned og bruker både alkohol og andre rusmidler (ibid).

Battered Woman Syndrome

For å uttrykke den effekten vold har på kvinner tok Walker (1993) frem et spesielt begrep som han kalte Battered Woman Syndrome (referert fra Askeland, Strand og Sætre 2002:69). I denne betegnelsen samlet han de psykiske virkningene en har oppdaget at vold fra partner har på kvinner. I forbindelse med dette introduseres *lært hjelpeløshet* som et nyttig begrep for å forstå rekkevidden av det som skjer med kvinnen. Det vilkårlige og uforutsigbare kjennertegner gjerne slik vold, og dette resulterer i at den voldsutsatte ikke klarer å forutse hendelsene eller graden av vold (ibid). Dette betyr at kvinnen ikke finner noen måte å føle seg trygg på (ibid). Herman (1992) hevder likevel at bildet er mer komplekst (referert fra Askeland, Strand og Sætre 2002:70). Vurdering av risiko er alltid noe kvinnene gjør mer eller mindre bevisst. Dette for å unngå å gjøre noe som kan påvirke at hun blir utsatt for mer vold. For andre kan dette virke som passiv hjelpeløshet (ibid).

Bowker (1993) setter søkelyset på ressursene hos kvinnene og de fremgangsmåtene de skaper for å minske volden i forholdet. Han mener at man må se problemene kvinnene har i forbindelse med volden som sosiale og ikke psykiske problemer (referert fra Askeland, Strand og Sætre 2002:70)

3.3 Sentrale begrep

Normalisering

Isdal (2000:233) sier blant annet at *normalisering er en prosess som fjerner nødvendigheten av å forklare*.

Kjærlighet

Kjærlighet kan ha forskjellige betydninger, og hva slags kjærlighet vi snakker om avhenger av hva som er motivasjonen (Nordhelle 2010:90). I et parforhold er ofte betingelsene for kjærligheten gjensidig. Begge parter forventer å få noe tilbake, og partneren kan byttes ut hvis forventningene ikke innfris. Den formen for kjærlighet som kanskje best passer til den egentlige betydningen av ordet, er den betingelsesløse hengivenheten som kan forekomme i parforhold, men som også kan være uavhengig av en bestemt person (ibid). Slik kjærlighet

betyr å ha et ektefølt ønske om gjøre det beste for andre. Hvis vi med glede gir noe til andre uten å forvente noe tilbake er kjærligheten uselvvisk. Hvis vår kjærlighet forutsetter at vi får noe tilbake er den derimot egoistisk (Nordhelle 2010:91). Vi kan ofte føle en blanding av de forskjellige typene kjærlighet (ibid).

Skyld og skam

Å føle skyld er bundet opp til spesifikke handlinger (Ohnstad 2010:247). Følelsen av skam er mer overgripende, og henger sammen med hvordan vi oppfatter oss selv. Skamfølelse kan ødelegge selvfølelsen. Skyld og skam må sees i sammenheng, og følelsen av skyld fungerer som forsvar mot skammen (ibid).

Attribusjon

Attribusjon som begrep forklarer hvordan vi som mennesker finner årsaken til handlinger eller hendelser (Ekeland 2010:222). Begrepet handler om hvordan vi forstår ting, og plasserer årsaken til både vår egen og andres atferd (Nordhelle 2010:224).

Tabu

Allment aksepterte regler i et samfunn som direkte eller indirekte hindrer oss i å snakke om bestemte områder (Shulman 2003:144).

Makt og avmakt

I følge Ohnstad (2010:251) er avmakt å være i en posisjon hvor en ikke kan se verken midler eller muligheter til å endre situasjonen. I det ligger også at en ikke ser hvordan en skal stoppe andre fra å gjøre det de vil med en, eller å komme seg unna (ibid). Makt er i følge Weber; *Et eller flere menneskers sjansse til å få gjennomført sin vilje i en sosial relasjon, også ved motstand, uavhengig av hva denne sjansen er basert på* (referert fra Ohnstad 2010:247). Den ene partens makt vokser seg større i takt med økningen av den av en andres avmaktfølelse (Ohnstad 2010:251)

Frykt og angst

I følge Nordhelle (2010:91) er frykt noe vi opplever når vi føler oss truet utenfra, som for eksempel ved en brann i boligen. Angst derimot er ikke konkret og er ofte den følelsen vi får når vi er redd for at noe skal skje, ved for eksempel at vi bekymrer oss for at det skal komme innbruddstyver om natten. Dette innebærer at frykt er noe vi kjenner når noe er i ferd med å skje eller har skjedd, og angsten handler om å være redd for noe som ikke har oppstått (ibid). Mennesker vil reagere forskjellig på frykt (Nordhelle 2010:92). Den kan gjøre oss både klartenkte og få oss til handle irrasjonelt, eller gjøre oss helt handlingslammet. Angst kan være svært vanskelig å leve med, og er ofte en sterk motivasjon til å gjøre ting som har som formål å fjerne angsten. For å komme unna den ubehagelige følelsen angsten gir utvikler vi unngåelsesmønstre (ibid).

3.4 Viktige prinsipper i sosialt arbeid

Min problemstilling har fokus på de mekanismer som påvirker at noen kvinner blir i forhold hvor de utsettes for vold av partneren. Jeg har gjennom oppgaven med litteraturstudiet tilegnet meg kunnskap om dette som jeg redegjør for og drøfter. Som det fremgår vil mekanismenes påvirkning avhenge av både individuelle og strukturelle forhold. For å nyttiggjøre meg denne kunnskapen som fremtidig sosionom, i direkte dialog med kvinner i denne situasjonen, er det avgjørende at jeg klarer å se begge forholdene. Dette er grunnen til at jeg velger å redegjøre for et viktig grunnprinsipp i sosialt arbeid om å se *personen i situasjonen*. En alternativ måte å formulere dette på kan være *individet i dets kontekst* (Levin 2004). Som sosionom skal jeg se *personen i situasjonen*, og på den måten se kvinnen både fra hennes eget perspektiv og i et samfunnsperspektiv. Et annet viktig prinsipp om å *starte der klienten er*, vil bli like viktig for meg. Jeg må forsøke å forstå henne på best mulig måte. For å klare dette må jeg forsøke og sette meg i hennes sted. Jeg må uten å være fordømmende lytte nøye til hennes egen forståelse, og passe på ikke å bevege meg for fort frem dit jeg mener hun skal. Kvinnen må selv bestemme, og lære meg hvordan hun har det.

Fagplanen for sosionomutdanningen sier blant annet at *sosialt arbeid vil bidra med støtte og respekt for klientens egne valg* (Diakonhjemmet 2000). Hvordan jeg senere skal klare å forstå hva som gjør at hver enkelt av kvinnene blir i forholdet blir da avhengig av at jeg klarer å benytte disse grunnprinsippene i sosialt arbeid. For å kunne benytte disse prinsippene i praksis

er det sentralt at jeg forstår noen av mekanismene som gjør at noen kvinner blir i det voldsutsatte forholdet.

Personen i situasjonen

For å danne seg et helhetlig bilde snakker man i sosialt arbeid om et spenningsfelt som inkluderer både individ og samfunn (Levin 2004:15). Måten å betegne dette på har ofte vært *personen i situasjonen*. En annen måte å uttrykke dette på er *individet i dets kontekst* (ibid).

Personen i situasjonen er historisk et viktig prinsipp innen sosialt arbeid og ble etablert allerede av Mary Richmond, som regnes som fagets grunnlegger (Levin 2004:67,68). I dette ligger det at fokus må være både på individet og samfunnet for å forstå et problem (ibid). Fagets berettigelse som eget område har tidligere blitt diskutert, både i mange akademiske miljøer, og også i egne fagkretser (Kokkin 2005:76-77). Nygren hevder i sammenheng med diskusjonen om fagets analyseenhet, at det kan stilles spørsmål ved sosialt arbeid som vitenskap fordi undersøkelsesobjektet ikke er klart nok definert som i andre fag, som for eksempel sosiologi og psykologi (referert fra Levin 2004:71).

I følge Levin har mange fagpersoner i det sosialfaglige miljøet senere sagt seg uenige i dette, og hun hevder at det fremstår som litt utdatert i dag å spørre etter undersøkelsesobjektet, og mener spørsmålet om analyseenheten er mer relevant (2004:73-74). I tillegg til å etterspørre denne kan en i følge Levin også spørre om hvilke redskaper vi benytter for å tolke og handle (2004:72). Hun skriver at man i sosialt arbeid historisk har analysert både en person som del av en gruppe, gruppen i seg selv og samfunnet, og at dette ble uttrykt som *personen i situasjonen*, med et perspektiv som handler om relasjoner. Det betyr at sosialt arbeids analyseenhet tar hensyn til flere dimensjoner, og ikke er endimensjonal som ved Nygrens spørsmål etter undersøkelsesobjekt (ibid). I følge Hamilton må man ha kunnskap om fattigdom som fenomen for å forstå et fattigdomsproblem, og man må se sosiale og økonomiske faktorer i sammenheng for å kunne behandle et atferdsproblem (referert fra Levin 2004:68).

Å starte der klienten er

Levin sier at et betydningsfullt prinsipp i sosialt arbeid er *å starte der klienten er* (2004:80). Hun mener dette dreier seg om respekt for klienten for å tilrettelegge for et godt sosialt arbeid. Hun beskriver at sosialarbeideren bør tilstrebe på å forsøke å forstå klienten. Sosialarbeideren bør verken mene det samme eller være enig i hvordan klienten håndterer en situasjon. Det sentrale er at sosialarbeideren skal gjøre det hun kan for å sette seg inn i klientens situasjon, og at klienten føler seg forstått (ibid).

Å starte der klienten er innebærer å anstrenge seg for å forstå klienten (Levin 2004:80). Nerdrum betegner dette som *å vise empati*, og Georg Herbert som *å ta den andres rolle*, men begge uttrykker at det ikke er mulig fullt og helt å sette seg inn i andres situasjon da vi ikke er den andre (referert fra Levin 2004:80). De mener likevel at vi må gjøre det vi kan for å forstå den andre så godt vi kan (ibid). I følge Kronstad kommer man ofte i posisjon så klienten begynner å lytte når man starter der klienten er (referert fra Levin 2004:82). Levin forteller at hun en gang ba sosialarbeidere tenke på saker hvor de hadde lyktes og hva som var grunnen til dette (Levin 2004:82, 83). Alle svarte at de hadde lyktes i de sakene de hadde klart å starte der klienten var (ibid).

Kierkegaard utvider prinsippet om *å starte der klienten er* og hevder at det å prøve å forstå den andre ikke er godt nok (referert fra Levin 2004:81). I tillegg bør man prøve å forstå mer enn den andre. Man må også forstå andre omstendigheter i personens liv (ibid).

For å sikre bevissthet om det ujevne maktforholdet mellom en klient og en sosialarbeider, og for å sikre at man mentalt er åpen for å forstå, anbefaler Shulman at sosialarbeideren i tiden umiddelbart før en treffer en klient ”går inn i seg selv” (referert fra Kokkin 2005:173).

4 Drøfting

Jeg vil her drøfte noen av de mekanismene som påvirker kvinnen til å bli i forholdet. Mekanismene som gjør at de blir kan både være strukturelle og individuelle. De strukturelle kan imidlertid ofte oppfattes som individuelle. Jeg har derfor valgt ikke å skille på mekanismene i forhold til de to perspektivene, fordi det er vanskelig å skille de fra hverandre, de påvirker hverandre og virker sammen. Hva som er hva er vanskelig å forklare og det er ikke sikkert at det er tydelig for kvinnene heller. I hvilken grad de er med å forklare at kvinnene blir, vil variere hovedsakelig med individuelle forhold. På denne måten setter jeg det unike individet i sentrum for hvordan jeg generelt prøver å forklare, og ser samtidig at hver enkelt sak får sin egen forklaring. Som fagperson blir det min oppgave å se hva som påvirker hver enkelt kvinne, men også å identifisere de mekanismene som kan generaliseres og som da blir sentrale i arbeidet med forebygging i et samfunnsperspektiv.

4.1 Normalisering

Isdal sier at den voldsutsatte ofte normaliserer volden, noe han mener fratår dem mulighet til å forstå og reagere. Dette kan forstås slik at kvinnene mer eller mindre bevisst normaliserer, for å slippe å forklare volden både for seg selv og andre. På den andre siden kan normaliseringen her være uttrykk for en ubevisst måte å håndtere situasjonen på som følge av undertrykkningen (2000:233). Uansett vil normaliseringen etter min mening gjøre det vanskeligere for kvinnen å reagere på et senere tidspunkt, noe som kan medvirke til å holde henne i forholdet.

Steinsvåg peker på at mange kvinner forteller at de har tenkt at noe er feil i forholdet, men at de ikke har forstått hva som er galt. Enkelte beskriver at de så ofte fikk krenkende kommentarer fra mannen om hvor udugelige de var, at dette etter hvert ble en sannhet for dem. Å bli utsatt for dette gjorde at kvinnene begynte å tvile på sitt egenverd og sin egen væremåte (2011:35). I min praksis i barneverntjenesten hadde jeg flere møter med par hvor mannen over lengre tid hadde utøvd vold både mot kvinnen, og deres felles barn. I et av møtene i barneverntjenesten opplevde jeg også at en mann sa følgende til sin partner, delvis henvendt til oss fra barneverntjenesten. *Du er bare helt ubrukkelig. Du skjønner ingenting. Det ser vel dere også?* Kvinnen så ikke ut til å reagere spesielt på dette. Når vi informerte om hva vold kan være, og om forskjellige virkninger av volden, så virket hun ikke overrasket, men det så

likevel ut til å ”gå opp et lys for henne”, særlig når vi informerte om psykisk vold. Det virket da som om hun plutselig fikk en ny forståelse av sin egen situasjon.

Det er min oppfatning at kvinnene kan bli i forholdet selv om de forstår at noe ikke er som det skal, fordi de ikke forstår eller ser hva som er feil, og fordi de undertrykkes og tviler på seg selv. For meg er opplevelsen med kvinnen fra eksempelet over en bekreftelse på at hun, og trolig også andre kvinner ofte har forstått noe. De forstår at noe er galt, men ikke nok til å trekke en konklusjon som får dem til å reagere. Imidlertid kan dette også tolkes på en annen måte. Manglende kunnskap, om at vold kan omfatte flere typer handlinger enn det hun er klar over, kan være en mulig forklaring på at hun ikke reagerer. Den ydmykende atferden som kvinnen har vært utsatt for over tid gjør at hun kjenner seg både usikker og redd, noe som forsterker normaliseringen. Uansett er det min forståelse at normalisering kan være med å forklare at noen kvinner blir i voldsforholdet. Det kan også være slik at noe som pågår over lang tid kan oppleves som normalt, og at kvinnen på denne måte flytter grensen for hva som er normalt. Kvinnene bruker trolig mye ressurser på å opprettholde en slags balanse i tilværelsen. Alternativet er å erkjenne situasjonen og reagere, og det er for mange enda mer komplisert. Dette gjør at noen kvinner velger å bli i forholdet.

4.2 Kjærlighet

Mange kvinner har i følge Hansen fortsatt følelser for mannen, og et håp om at ting skal bli bedre (2009:143). Benum (1992) mener imidlertid at disse følelsene handler om omsorgsfølelse, og at volden skaper en binding mellom mannen og kvinnen som lett forveksles med kjærlighet (referert fra Askeland, Strand og Sætre 2002:74). I min praksisperiode opplevde jeg i flere tilfeller at kvinnen syntes synd på mannen, og tydelig ga uttrykk for omsorg. Ut fra dette ser det ut til at det på den ene siden kan dreie seg om ekte følelser og ektefølt håp om bedring, og på den annen side om omsorgsfølelse. Uansett vil den voldsutsatte kvinnen føle seg undertrykt.

Den som er i en underordnet posisjon, får det følelsesmessige arbeidet med å bekrefte den andre. Dette som en betingelse for at hun selv kan bli bekreftet. Å være mannens støttespiller gir henne verdi (Benum referert fra Askeland, Strand og Sætre 2002:74).

Jeg forstår dette slik at kvinnen må anerkjenne mannen for å bli godtatt av ham. Ønsket om at ting skal være bra og ”normalt” er trolig sterkt hos de fleste i denne situasjonen. Noen ”klamrer seg” på en måte til kjærligheten, og gjør det de kan for å tekkes mannen. På den måten kjenner de selv at de har verdi, og styrker sin egen rolle.

Johannesen og Simonsen (2011:114) sier at noen kvinner forteller at det er kjærligheten, og at de fortsatt har fine stunder sammen, og står hverandre så nær, som gjør at de ikke kan reise fra mannen. Askeland, Strand og Sætre (2002) hevder på sin side at de store motsetningene mellom nærheten i de gode stundene og volden kan gi store følelssvingninger. Disse kan oppleves nærmest som forelskelse for kvinnen, men handler egentlig om redsel og utrygghet (ibid). På en måte kan det da være vanskelig for kvinner som er utsatt for vold fra partneren, som også opplever gode perioder med nærhet og ømhet, å skille følelsene fra hverandre. Noe som gjør at de kan forveksle utrygghet og frykt med kjærlighet. På en annen måte kan det forstås slik at synet til Askeland til en viss grad er uttrykk for holdninger som gjelder i vår tid. Hennes teori kan tolkes slik at vi faktisk forventer at kvinnen ikke elsker sin mann fordi han utsetter henne for vold. Trolig fordi de fleste av oss i dag vil mene at det riktige vil være å ta avstand fra mannen, og helst forlate ham. På den annen side kan det antas at dette var annerledes for bare en generasjon siden. Følgende sitat fra en kvinne gir et godt bilde på dette:

Jeg hadde ikke et menneske å snakke med. Jeg visste at moren hans bare ville bli lei seg, og hun var et nydelig menneske jeg ikke ville såre. Moren min, derimot, ville bare sagt noe i retning av at ”Du får stå ved din mann. Det er din plikt” (anonym).

Denne generasjonsforskjellen viser hvordan normer og holdninger kan endre seg, og at jeg som sosionom må forstå at alle disse kvinnene er unike. Hvert individ er fritt til å definere sin egen situasjon, og jeg må som fremtidig fagperson være der den andre er og se *personen i situasjonen*.

Om det er gode perioder i forholdet, den store kontrasten mellom volden og de gode stundene, eller pliktfølelse som får kvinnen til å tenke at hun fortsatt har følelser for mannen er av mindre betydning for hvordan vi kan forklare at hun blir i forholdet. Ekte kjærlighet likeså. Jeg tenker at både ekte kjærlighet og konstruert kjærlighet uansett er en medvirkende faktor til at hun blir værende i forholdet. Det kan som kjent være kort vei mellom kjærlighet og hat, og trolig styrer handlingene i stor grad følelsene i en slik situasjon.

4.3 Skyld og skam

At mange kvinner tar på seg skyld henger sammen med at kvinner belastes med skyld og skam fordi de ofte er opptatt av relasjoner og er lært opp til å ta ansvar for andre (Ohnstad 2010:261). Raaheim refererer til forskning fra USA, som etter min mening støtter Ohnstads påstand, og som viser at kvinner gjennom oppdragelse og måten de behandles på er belastet med skyld, og på den måten vil ha en tendens til å skyldes på seg selv (2002:132-133).

Følgende sitat kan beskrive dette. *Jeg tenkte at det blir nok bedre. Bare jeg gjør ting på en annen måte. Bare jeg forandrer meg. For det var alltid noe jeg hadde gjort feil* (anonym). I den grad resultatene fra denne forskningen kan overføres til våre forhold, så kan det forklare hvorfor mange kvinner føler skyld og gjennom det blir værende i forholdet.

På den annen side synes mange av kvinnene at det å fortelle til andre om at de blir utsatt for vold er vanskelig (Aschjem, Sanna og Steinsvåg 2011:33). De er redde for ikke å bli trodd. Både frykt og skam har gjort at de har holdt det hemmelig at de blir utsatt for vold, og de mener at mennesker rundt dem vil se negativt på dem hvis de får vite at de fortsetter i forholdet til tross for volden. Dette kan føles fornedrende. Hva nær familie og ikke minst barna vil si hvis de går ut, påvirker også kvinnene (ibid). Dette kan tyde på at det er andre grunner til at kvinnene blir i forholdet. Og det ser ut til at noen velger forholdet med vold fremfor skammen med at det skal komme ut. Det kan være tabubelagt å bli utsatt for vold og krenkelser i et parforhold støtter dette (Leira [1990b], [2003] referert fra Aschjem, Sanna og Steinsvåg 2011:32).

Dette kan forstås slik at mange kvinner som lever med vold er belastet med skyld, og derfor ofte legger skylden på deg selv. Andre finner det vanskelig å snakke med andre om volden, og ser det som viktigere å holde familien sammen, enn å komme vekk fra forholdet. Begge deler kan forklare hvorfor de blir i forholdet.

Skyld og skam henger i følge Ohnstad sammen, og hun hevder at følelsen av skam er det som henger sammen med vår selvoppfattelse (2010:261). *Det var kjempeskammelig. Det er skammelig at mannen du elsker slår deg. Da har du ikke kontroll over livet ditt* (anonym). Det kan derfor se ut til at selve skammen, like mye som det å miste kontrollen, kan forårsake et negativt selvbilde som gjør at kvinnen tar skylden, og påvirkes til å bli i forholdet. På den annen side er det viktig å forstå at selv om fenomener som skyld og skam kan henge sammen,

så er det ikke alltid det er sånn for kvinnene. En kvinne tydeliggjør dette når hun forteller: *Jeg tok aldri på meg skylden for hans vold, men skammen kom jeg meg ikke unna. Den kleber ved oss begge* (Askeland, Strand og Sætre 2002:75). Å underkaste seg som følge av vold resulterer i en følelse av skam og virker nedbrytende på selvfølelsen. Følelsen av skam kan øke med opplevelsen av allerede å ha funnet seg i for mye, og ved at kvinnen ikke klarte å reise fra mannen da volden startet (ibid).

Som vi ser handler det ikke alltid om både skyld og skam. I dette tilfelle ser ikke kvinnen ut til verken å være belastet med skyld i utgangspunktet, eller som følge av negativ attribusjon ved et svakt selvbilde. Hun har heller ikke skyldfølelse over ikke å ha forlatt mannen. Skyld henger som sagt sammen med ting vi har gjort eller latt være å gjøre. Sett i lys av dette burde denne kvinnen i det minste ha følt skyld over at hun ikke for lengst har reist fra mannen. Det gjør hun derimot ikke. Hun føler bare på skammen. Ohnstads påstand om at skam henger sammen med hvordan vi oppfatter oss selv er derfor i dette tilfelle treffende, uten å henge sammen med skyld. Det kan da fremstå slik at disse fenomenene kan henge sammen, men at de også kan operere uavhengig av hverandre. Dette avhengig av hver enkelt kvinnes situasjon og selvoppfattelse.

I forbindelse med skyld og skam er det flere ting som kan være med å holde kvinnen i forholdet. I følge Askeland, Strand og Sætre (2002:75-76) vil både kvinnen og mannen ha en felles interesse av å holde volden hemmelig, fordi de begge føler skam over volden. Det hevdes videre at det på denne måten kan skapes et gjensidig avhengighetsforhold. Og at dette kan gjøre det vanskeligere for kvinnen, ved at hun blir mer tvilende og usikker på hva hun føler for mannen, og om det riktige er å avbryte forholdet (ibid). På denne måten er skammen med på å holde henne tilbake i forholdet.

4.4 Attribusjon

Med utgangspunkt i det Raaheim skriver om attribusjon, det vi gjør når vi skylder på oss selv eller andre, så vil også kvinner med et negativt selvbilde som opplever vold fra partneren kunne legge skylden for volden på seg selv (2002:130). I følge Askeland, Strand og Sætre kan kvinnen også oppleve at hun i større grad kontrollerer situasjonen når hun legger ansvaret på seg selv og tar skylden. Dette kan etter min mening forstås på flere måter. Det kan på den ene

siden bety at kvinnen mer eller mindre bevisst tar skylden for på den måten å gjenvinne kontroll over situasjonen. På den andre siden kan følelsen av gjenvunnet kontroll være en effekt av at hun ubevisst attribuerer, noe som påvirker henne til å fortsette med å ta skylden. Dette holder henne uansett igjen i forholdet.

Raaheims (2002:131) sier at måten vi tar eller gir skyld på, og i hvilken grad vi opplever å ha kontroll, kan endres avhengig av hva vi opplever. Min forståelse av dette er at det å utsettes for vold fra partneren uansett vil kunne medføre tap av kontroll, noe som da kan gi et negativt selvbilde. Dette medfører at man selv kan ta skylden og blir i forholdet. Om selvbildet har blitt svekket i forholdet på grunn av volden, eller om selvbildet allerede var dårlig før forholdet startet, er etter min mening av liten betydning for forståelsen av hvorfor kvinnene attribuerer. At skyldfølelse hos mange kvinner gjør at tanken på å gå ut av forholdet uteblir kan sies å støtte dette resonnetet (Leira [1990b], [2003] i Aschjem, Heltne og Steinsvåg 2011:33).

4.5 Tabu

I følge Ohnstad gjenspeiler holdningene våre det som er mest fremtredende og allment akseptert i vår tid, og tabuer kan mange ganger handle om makt, seksualitet, eller brudd på normer eller konvensjoner (2012:235-236). Som vi ser i kapittelet om skyld og skam er det å bli utsatt for vold i nære relasjoner tabubelagt, og kan være med å holde kvinnen i forholdet. De fleste familier har utfordringer som det er vanskelig å snakke om, og som vi helst holder skjult. Det kan være sykdom, økonomiske problemer eller andre ting, og hva som er tabu vil variere med den sosiale sammenhengen og hva vi føler behov for å skjule. Det å holde volden hemmelig for andre, gjorde det ”enklere” for mange kvinner å fortsette i stedet for å gå (Hansen 2009:143). Hvis mannen var populær, så opplevde kvinnene at når de endelig fortalte om volden, så trodde ikke andre på dem (ibid).

Når vi betrakter attribusjon, skyld og skam, og tabu, blir det klart for meg at de forskjellige mekanismene i stor grad henger sammen. Noen ganger går de hånd i hånd og noen ganger opptrer de isolert. Det kan uansett se ut til at kvinner generelt er belastet med skyld og skam, og at kvinner med negativt selvbilde ekstra lett skylder på seg selv og derfor attribuerer

negativt. Måten vi attribuerer på vil trolig endre seg med tiden fordi kvinner i vårt samfunn i større og større grad likestilles med gutter, og oppdras og behandles etter samme prinsipper. Min forståelse av dette er at unge kvinner trolig i mindre grad enn eldre kvinner vil ha en tendens til å skylde på seg selv, og i mindre grad vil være belastet med skyld og skam. Hva som til enhver tid oppleves som tabu vil også trolig endre seg over tid, og vil også variere avhengig av forskjellige individuelle og strukturelle forhold.

5 Avslutning

I oppgaven etterspør jeg hvilke mekanismer som påvirker at noen kvinner blir i forhold hvor de utsettes for vold av partneren. Denne problemstillingen har sitt uspring i min praksis i en barneverntjeneste. Her møtte jeg mange kvinner som valgte å bli i det voldsutsatte forholdet. Dette til tross for at volden de ble utsatt for ble synliggjort gjennom barneverntjenestens arbeid. Fokuset var riktignok deres barn og voldelige mann, men spørsmål om hjelp til kvinnen direkte ble ofte avvist av henne. At kvinnene i de fleste tilfellene ikke ville ha bistand forundret meg. Jeg ble svært opptatt av å finne ut hva som kunne ligge bak, og dette ble raskt temaet for denne oppgaven.

Arbeidet med problemstillingen har gitt meg ny innsikt i omfanget av voldens psykologiske virkninger, og gitt meg kunnskap om en rekke mekanismer som påvirker kvinner i denne situasjonen. Dette har utvidet min forståelse for hva som holder kvinnene i forholdet. Min førforståelse ser ut til å ha noe for seg, men den har vist seg og inneholde en liten del av det som nå fremstår som en forklaring. Gjennom arbeidet med oppgaven har jeg forstått at dette er et stort og komplekst område, som ikke lar seg besvare på en enkel måte.

I hovedsak har jeg funnet ut at det er en rekke mekanismer som påvirker at noen kvinner blir i det voldsutsatte forholdet. Noen av disse ser ut til å henge sammen med de psykologiske virkningene av volden, samt påvirkning fra en rekke forhold av både individuell og strukturell art. De jeg har valgt å fokusere på i oppgaven henger i stor grad sammen og påvirker hverandre, og kan i andre tilfeller virke uavhengig av hverandre. Disse er *normalisering*, *kjærlighet*, *skyld og skam*, *attribusjon og tabu*. Hvor sterkt de enkelte mekanismene påvirker den enkelte kvinne til å bli i forholdet vil avhenge av en rekke individuelle forhold.

Som fagperson vil jeg i fremtiden ha bruk for både denne kunnskapen, og viktige grunnprinsipper i sosialt arbeid for å kunne opparbeide en helhetlig forståelse av problemstillingen. Dette som grunnlag for å kunne hjelpe hver enkelt av kvinnene, og være i stand til å bidra i arbeidet med å forebygge problemet i et samfunnsperspektiv. Med referanse til oppgavens avgrensning er dennes omfang ikke tilstrekkelig til å drøfte alle mekanismene jeg har funnet kan påvirke kvinnene til å bli i forholdet. Funnene basert på det jeg har drøftet er etter min mening relevant for hvordan vi kan forklare at noen kvinner blir i forhold hvor de utsettes for vold fra partneren.

Min forståelse er at det ser ut til å være forskjell på hvordan en fagperson og kvinnene i situasjonen, og trolig flertallet av resten av befolkningen, vil forstå deres situasjon. Dette har etter min mening sammenheng med liten allmenn kunnskap om den brede definisjonen av vold som er gjeldende. Det er min oppfatning at en bedre kunnskap om voldens mange sider vil kunne bidra til forebygging av vold i nære relasjoner.

Jeg tillater meg å reflektere over at kvinner i denne situasjonen kan sees på som mer enn undertrykte voldsofre. De forsøker ofte aktivt å løse utfordringene de utsettes for, og er gjerne kreative i sin kamp for å beskytte seg selv for å opprettholde en ”normal” tilværelse. Ved å forstå dette kan kvinnene hjelpes til å finne sine ressurser, og på den måten støttes til å komme videre og få fornyet tro på seg selv.

Litteraturliste

Alsaker, K. (2007). Tap av helse ved vold i nære relasjoner. I Storberget K. m. fl.. *Bjørnen sover – om vold i familien*. Oslo: H. Aschehoug & Co.

Side 65-70 (5 sider)

Aschjem, Ø., Sanna, Tobiassen W. og Steinsvåg, P. Ø. (2011). Én familie, mange virkeligheter. Hvordan vold i familien oppleves og beskrives av barnet, den voldsutsatte og voldsutøver. I: Helte, U. og Steinsvåg P. Ø. (red.). (2011). *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 28-40.

Dalland, O (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag.

Ekeland, T-J. (2010). Sosial persepsjon. I: Ekeland, T-J m. fl. (2010). *Psykologi for sosial og helsefag*. 2. utg. Oslo: Cappelen akademisk, s. 213-230.

Faglan 2000 rev. 2006. Diakonhjemmet Høgskole. Avdeling for sosionomutdanning, Oslo.

Hentet 14. januar 2014 fra

http://www.diakonhjemmet.no/DHS/content/download/5651/80615/version/2/file/Fagplan_2000_Bach_sosialt_arbeid.pdf

Fellesorganisasjonen (2010). Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsarbeidere. Hentet 01. februar 2014 fra

https://www.fo.no/getfile.php/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Yrkesetisk_2011_lav%281%29.pdf

Handlingsplan. *Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017)*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Heltne U. og Steinsvåg, P. Ø. (2011). Begrepsavklaringer og oversikt. I: Helte, U. og Steinsvåg P. Ø. (red.). (2011). *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 19-27.

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: innføring i metode for helse- og*

sosialfagene. 2. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Kokkinn, J. (2005). *Profesjonelt sosialt arbeid*. 2 utg. Oslo: Universitetsforlaget

Levin, I. (2004). *Hva er sosialt arbeid?* Oslo: Universitetsforlaget. (125 sider)

Meld. St.15 (2012-2013). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartement.

Nordhelle G. (2010). Kognisjon, emosjoner og motivasjon. I: Ekeland, T-J m. fl. (2010). *Psykologi for sosial og helsefag*. 2. utg. Oslo: Cappelen akademisk, s. 77-94

Ohnstad, A. (2010). Holdninger – i et skeivt lys. I: Ekeland, T-J. m.fl. (2010) *Psykologi for sosial- og helsefagene*. 2. utg. Oslo: Cappelen Akademisk, s. 231- 244.

Ohnstad, A. (2010). Om makt og avmakt. I: Ekeland, T-J. m.fl. (2010) *Psykologi for sosial- og helsefagene*. 2. utg. Oslo: Cappelen Akademisk, s. 247- 263.

Raaheim, A. (2002). Sosial persepsjon og selvpresentasjon. I: A. Raaheim. *Sosialpsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget. s. 128-151.

Shulman, L. (2003). Individuelt sosialt arbeid, forberedelsesfase i arbeidet. *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. s. 77-144.

Thoresen, S. og Hjemdal K. O. (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet 28. februar 2014 fra:

http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Vold_og_voldtekt_i_Norge.pdf

Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet – barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget. Kapittel 1, s. 15-50 (35 sider).

Litteraturliste - studentvalgt pensum

Hansen, H. K., Skjerve, J. og Thorsnes, T. (2009). Kvinneres erfaring med partnervold – en kvalitativ studie. *Fokus på familien*, 02: 136-147 (11 sider). Hentet 23.januar 2014 fra <http://www.idunn.no/ts/fokus/2009/02/art06?highlight=#highlight>

Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget (281sider)

Råkil, M. (red.) (2002). *Menns vold mot kvinner*. Oslo: Universitetsforlaget (218 sider)